

Úvod do studia českého jazyka – okruhy ke kolokviu

A.

I. Jazyk, podstata jazyka. Jazyk a řeč.

II. Funkce jazyka a řeči.

III. Komunikace. Komunikativní situace, její složky. Komunikativní funkce.

IV. Komunikační kompetence, komunikační schopnosti. Rozvoj komunikačních schopností na základní škole – požadavky v RVP ZV. Vzdělávací oblast *Jazyk a jazyková komunikace*.

V. Jazyk. Jazyk národní. Jazykové útvary strukturní a nestrukturní. Jazyk spisovný. Jazyková kultura dříve a dnes. Péče o jazykovou kulturu. Požadavky na rozvoj kultivovaného vyjadřování v curriculum pro základní školy (RVP ZV).

VI. Obecná čeština a její místo v současné komunikaci. Dialekty české v užším slova smyslu a dialekty moravské. Sociální nářečí.

Názory na postavení spisovné češtiny, vztah češtiny spisovné a obecné (polemiky v časopisech *Naše řeč*, *Český jazyk a literatura*). Jazyková poradna a její funkce.

VII. Jazyková situace. Typy jazykových situací (exoglosní x endoglosní, rovnovážná x nerovnovážná). Jazyky v kontaktu. Bilingvismus dříve a v současnosti. Diglosie. Jazyky kreolské. Pidgin.

Společný (evropský) referenční rámec – požadavky na jazykové znalosti. Jazykový pas.

VIII. Vývoj jazyka. Jazyk a písmo. Vývoj písma. Druhy písma (piktografické a ideografické písmo; slabikové písmo; počátky hláskového písma) dříve a dnes. Úloha tzv. primitivních jazyků pro poznání vývoje jazyka a vývoje písma.

IX. Jazyky světa. Indoevropské jazyky. Proměny počtu jazyků.

X. Slovanské jazyky, postavení češtiny mezi slovanskými jazyky a evropskými jazyky. Čeština jako jazyk mateřský a jako jazyk cizí.

XI. Lingvistické disciplíny. Textová lingvistika. Sémantika. Rétorika. Základní pojmy. Etymologie a Dialektologie.

B.

I. Znak, jeho podstata. Termíny *znak*, *pojem*, *význam*, *smysl*. Znak a pojmenování.

II. Jazyky přirozené a jazyky umělé. „Mezinárodní“ umělé jazyky (esperanto, uropi...).

III. Jazyk a myšlení. Kognitivní a pojmenovávací funkce jazyka. Jazyk a společnost.

IV. Vývoj jazyka. Fylogeneze jazyka. Názory na původ a vývoj jazyka (rozrůznění jazyků).

V. Ontogeneze jazyka. Vývoj jazyka u dítěte, předpoklady vývoje komunikačních schopností v jednotlivých vývojových fázích dítěte.

VI. Vývoj a metody lingvistiky, nejznámější osobnosti (starověk – Indie, Řecko, Řím; středověk; 16. – 18. století; historicko-srovnávací lingvistika v Evropě; strukturalismus – de Saussure, Bloomfield, Guillaume a Tesnière; Chomsky – stručné charakteristiky).

VII. Lingvistika a jiné vědecké disciplíny: lingvistika a filozofie – lingvistika a literární věda – literární stylistika; lingvistika a psychologie – psycholingvistika (učení jazyku mateřskému x učení jazyku cizímu); lingvistika a neurologie – neurolingvistika (poruchy realizace a vnímání řeči)

VIII. Sociolingvistika, etnolingvistika. Základy valenční syntaxe (L. Tesnière). Generativní gramatika (N. Chomsky).

IX. Významné osobnosti české lingvistiky od 14. století – přínos Clareta (Bartoloměje z Chlumce) a jeho družiny, význam práce J. Husa. Humanismus a renesance (J. Blahoslav, V. Benedikt Nudoženský aj.). Doba pobělohorská (Jan Václav Rosa, Jan Václav Pohl), rozvoj purismu. Bohuslav Balbín a jeho „obranné“ spisy. Národní obrození (F. M. Pelcl, J.

Dobrovský, V. Hanka, J. Jungmann; práce F. Palackého v oblasti jazyka), počátky vědecké terminologie. 19. století – terminologie; J. Gebauer; 20. století – V. Ertl. Pražský lingvistický kroužek. F. Trávníček, M. Dokulil, F. Kopečný, V. Šmilauer. A. Jedlička aj.

C.

I. Lingvistika a její disciplíny. Základní lingvistické disciplíny, jejich předmět. Jednotky jazyka (hláska, morf, pojmenování...) a lingvistické disciplíny.

II. Fonetika a fonologie, základní pojmy fonetiky a fonologie: hláska, foném; rozdíl hláska x písmeno.

III. Pravopis, principy pravopisu. Charakteristika pravopisu. Pravopis český ve srovnání s pravopisem některých jiných jazyků (např. s pravopisem anglickým, s pravopisem neindoevropských jazyků...).

IV. Morfologie, předmět zkoumání morfologie. Gramatické kategorie jmenné, prostředky jejich vyjadřování.

V. Gramatické kategorie slovesné, prostředky jejich vyjadřování.

VI. Slovní druhy, jejich význam a formálněgramatické vlastnosti – podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky.

VII. Slovní druhy, jejich význam a formálněgramatické vlastnosti – slovesa, příslovce.

VIII. Slovní druhy, jejich význam – předložky, spojky, částice, citoslovce.

IX. Syntax. Základní syntaktické pojmy. Větný celek, věta, souvětí. Syntagma. Věta hlavní, věta vedlejší.

X. Syntaktické vztahy významové (koordinace, determinace) a formálněgramatické (kongruence, rekce, adjunkce).

XI. Větné členy základní a rozvíjející.

XII. Lexikologie a lexikografie. Základní termíny: lexikální jednotka, pojmenování jednoslovné a víceslovné (sousloví, frazeologismy).

XIII. Slovtvorné vztahy, slovtvorné formanty (předpony, přípony, koncovky). Slovtvorný základ.

XIV. Stylistika. Styl, funkční styl.

XV. Stylistika. Slohové postupy.